

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA
BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ
BİTİRME PROJESİ YARIŞMASI
2014 -2015

*“ESKİŞEHİR KENTİNİN YARATICI KENT
BAĞLAMINDA PLANLANMASI”*

PLAN AÇIKLAMA RAPORU

I. GİRİŞ: UZGÖRÜ (VİZYON) TANIMLAMASI

Eskişehir Bölgesel Kalkınma Planı kapsamında yapılan çalışmalar sonucunda, Eskişehir'in bölgesinde sıkışmış bir kent görünümü çizdiği, doğu ekseninde Ankara ile batı ekseninde Bilecik-Bursa ve Kocaeli-İstanbul' a kadar uzanan koridor ile kuzey-güney ekseninde ise Kütahya ve Afyon ile yakın ilişki içerisinde olduğu saptanmıştır. Kentin bölgesel ilişkiler bağlamındaki merkezi konumu ve güçlü ulaşım altyapısı, geçmişten köklenen sanayi şehri bilinci ve kentin çok kültürlü yapısı ise önemli fırsatlar olarak göze çarpmaktadır. Büyükşehir sınırları içerisinde ise; güçlü bir *il merkezi* ile; nüfusunu, üretkenliğini, yerel değerlerini ve mekânsal kalitesini kaybetmekte olan *kırsal alan* arasındaki bölgesel eşitsizlik ise önemli bir sorun olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda Eskişehir'in güçlü yanlarını geleceğe taşıyacak ve aynı zamanda problemlerini de çözecek bir uzgörü belirleme ihtiyacı ortaya çıkmış ve kırsal ve kentsel alanlar "**Yaratıcı Kent**" kavramı içerisinde ele alınarak bölgesel ve kentsel gelişme stratejileri belirlenmiştir. En genel hatlarıyla Eskişehir; "*geçmişin mirasını ve sahip olduğu çok kültürlü yapıyı yaratıcı değerler katarak ve koruma kullanma dengesini gözeterek geleceğe taşıyan, kentli zihnine yerleşmiş olan sanayi şehri bilincini yenilikçi çözümlerle ve yaratıcı endüstrilerle destekleyerek bölgesinde rekabetçi konuma gelen, sahip olduğu eğitim altyapısını güçlendirerek bölgesinde eğitici rolü üstlenen yenilikçi ve yaratıcı bir kent*" olarak geleceğe taşınmak istenmiştir.

Bu rapor kapsamında; 1/100.000 ölçekli Bölgesel Kalkınma Planı'ndan hareketle oluşturulmuş 1/25.000 Eskişehir Kentsel Gelişim Planı'nın, il merkezi ve yakın çevresi üzerindeki etkileri, planın getirdiği mekânsal düzenler ve yaratıcı bir kent yaratmanın mekânsal tasarım ilkeleri ile daha alt ölçekler olan ve yaratıcılık-mekân kurgusunu ön plana çıkaran 1/5.000 ölçekli Batı Ekseni Gelişim Planı ve 1/1.000 ölçekli Yaratıcı Alt Merkez Kentsel Tasarım Planı tartışılacaktır.

II. PLANLAMA TASARIM İLKELERİ VE YAKLAŞIMLARI: PLANLAMA SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Doğal veriler, fiziki analizler ve kentsel dinamiklerin çözümlenmesi ile başlanan planlama sürecinin ilk adımı Eskişehir' i hem il sınırları içerisinde hem de yakın bölgesinde geleceğe taşıyacak bir Bölgesel Kalkınma Planı yapılması olmuştur. 1/100.000 ölçekli bu planın temel hedefi, kır ve kent arasında göze çarpan nüfus-istihdam ve sosyo-ekonomik dengesizliklerin giderilmesi olmuştur. Bu hedef dahilinde, il bütününde yeni bir *yerleşim örüntüsü ve kademelenmesi* belirlenmiş, Eskişehir kırsal alanının gelişiminde öncü olacak merkez ilçeler belirlenmiştir. Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunup geliştirilerek (koruma-kullanma dengesi), kente görece az gelişmiş olan kırsal alana sosyal ve ekonomik anlamda katkı yapması sağlanmıştır. Bu bağlamda belirlenen Frig Vadisi Doğal Yaşam ve Kültür Koridoru hem geçmişe ait bağları sağlamlaştıracak, hem de kır-kent geçişlerinde ve bölgeler arası ilişkilerde insanları bir araya getirerek "*bölgesel yaratıcılığı*" tetikleyecek bir arayüz gibi kullanılacaktır.

Mevcut il merkezi eşiklerine dayanmış olup, en uygun (optimal) kent büyüklüğüne ulaşmış durumdadır. Kentin çeperinde, *kontROLSÜZ ve plansız bir gelişme eğilimi* olduğu görülmektedir. Artan yoğunluk ve kontROLSÜZ mekânsal saçılma sonucunda ortaya çıkan bir takım dışsallıklar kentin ekolojik anlamda sürdürülebilirliğini azaltmaktadır. 1/25.000 ölçekli Kentsel Gelişim Planı kent makroformuna bir biçim vermek ve kentin önümüzdeki 20 yıllık gelişimini (fiziki, sosyal, ekonomik) ortaya koymak üzere yapılmıştır. Plandaki temel mekânsal yaklaşım makroformu olabildiğince *derişik (kompakt)* hale getirmek ve kontrollü çeper politikası ile aşırı mekânsal yayılmayı önlemektir. Yine temel tasarım kararlarından biri kentsel mekânı bir takım **eksensellik ve odaklılıklar** üzerinden yorumlamak olmuştur. Bu bağlamda, önemli kentsel aktivite alanlarını birbirine bağlayan ve üzerinde çeşitli ulaşım altyapılarını bulunduran kentsel ana eksenler ve besleyici eksenler belirlenmiştir. Alt ölçek çalışmalarına da referans verecek en önemli müdahale ise kentin batı gelişim koridorunda planlanan Bilişim Vadisi projesi olmuştur. Bu proje, kentteki çalışma alanlarının doğu (OSB ve diğerleri), yeni yaşam alanlarının ise batı ekseninde

Anahtar Kelimeler: *yaratıcılık, yaratıcı mekan, yaratıcı kent, eksensellik, odaklılık, kent eksenleri, çeper, makroform, yaratıcı endüstriler,*

gelişmesine bir karşı tez olarak ortaya çıkmış ve çalışma alanları ve yaşam alanları birlikteliğinin sağlandığı, yaşanabilirliği en üst seviyede bir kentsel çevre ortaya konmak istenmiştir.

1/5000 ölçekli Eskişehir Batı Bölgesi Kentsel Gelişim Planı Eskişehir'in batı gelişim eksenine ilişkin temel kararları ve tasarım ilkelerini ortaya koymaktadır. Proje alanı Baksan Sanayi Sitesi'nden başlayarak üst ölçek çalışmalarında öneri olarak ortaya koyulan "Eskişehir Bilişim Vadisi" ne kadar devam etmekte ve tüm Batıkent bölgesini kapsamaktadır. Planın en önemli parçalarından biri olan Baksan Sanayi Sitesi, üretim işlevlerini devam ettiren ve ticari, idari ve kültürel işlevleri bünyesinde barındıran bir alt merkez olarak ele alınmıştır. Batı bölgesindeki bir diğer önemli odak olan Bilişim Vadisi, çevresindeki yeni gelişim alanları ve mevcut Batıkent dokusuyla bütünleşik, kent çeperi ile de ilişkisi yüksek bir bölge olarak ele alınmıştır. Bu iki önemli odak mevcut tramvay hattının geliştirilmesi ile birbiriyle ve Batıkent bölgesiyle ilişkili hale getirilmiştir. Üst ölçek çalışmalarında devam ettirilen kentsel mekânı eksenler üzerinden yorumlama çabası burada da devam ettirilmiştir. Planın önemli amaçlarından biri de, üst ölçek çalışmalarından itibaren önemsenen "Yaratıcı Kent" vurgusunun kentsel mekâna nasıl yansıtılacağını ve yaratıcı bir mekân örgütlenmesinin Batıkent Bölgesi'nde nasıl sağlanacağını cevaplamaktır. Bu bağlamda **yaratıcılık ve mekân ilişkisi** incelenmiş ve bir takım mekânsal sınıflandırmalar yapılmıştır.

1/1.000 ölçekli Kentsel Tasarım Projesi'nde çalışılmak üzere kentin batı ekseninin önemli problem ve fırsat alanlarından biri olan BAKSAN Sanayi Sitesi seçilmiştir. Bu bölge geçmişten gelen üretim fonksiyonlarını devam ettirecek, ticari-kamusal ve hizmet sektörü fonksiyonlarıyla desteklenecek ve karma kullanımlar ile yaşam alanlarını da içinde bulunduracak bir alt merkez olarak ele alınmıştır. Alanın mevcut grid mekânsal düzeni korunmuştur. Bu düzenden yola çıkarak oluşturulan yapı adaları, yaya hareketini ve toplu taşıma altyapısını (hafif raylı sistem) taşıyacak eksenler ile birbirine bağlanmıştır. Planda görüldüğü üzere, yaratıcılığın mikro ölçekte ele alındığı "yaratıcı ve karma kullanımlı kümelerin (mixed use - creative clusters)" temel tasarım ilkeleri ve mekânsal yaklaşımlar belirlenmiştir. Bu yaratıcı kümeler, yaratıcı endüstriler olarak ön plana çıkan sanat, moda, tasarım, müzik atölyelerini, ticari birimleri, kamusal - kültürel kullanımları ve yaşam birimlerini içerisinde bulunduracaktır.

III. SONUÇ

Eskişehir ili, bu planlama çalışması kapsamında problemlerini en aza indirgeyecek ve mevcut dinamiklerini maksimum fayda ile geleceğe taşıyacak bir uzgörü (vizyon) ile yorumlanmıştır. Kentin sanayi şehri dinamiğini teknolojik ve yenilikçi yöntemlerle geleceğe taşıması, eğitim altyapısını ve deneyimini kentliyi yetenekli bireyler haline getirmede kullanması ve sahip olduğu çok kültürlü yapıyı toplumsal etkileşim ve hoşgörünün en üst düzeye çıkarılmasında kullanmasıyla; yaratıcı kentin üç temel ilkesi olan teknoloji, yetenek ve hoşgörü hedefleri başarılabilecektir. Planlarda görüldüğü üzere; kent bütününde geliştirilecek yaratıcı endüstriler (tiyatro, müze, kültür ve sanat merkezi, kütüphane, animasyon endüstrisi, sanat atölyeleri, opera, sinema, film ve tiyatro atölyeleri ve müzik atölyeleri vs.) ve kültür öğeleri, kentsel omurgaları oluşturacak ve kent bütününde bir *hareketlilik ve etkileşim* sağlayacaktır.